

KOVÁCS JÓZSEF (1926–1991)

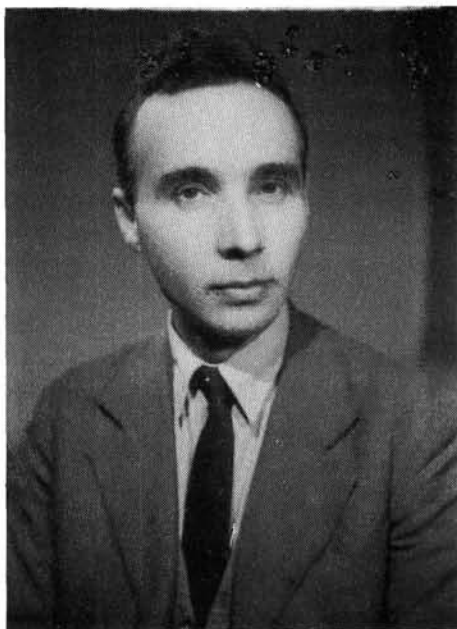
Szomorúan állunk Kovács József kollégánk, barátunk koporsójánál. Halálának híre gyorsan futott végig a nemzeti könyvtár folyosóin, akárcsak huszonöt évvel ezelőtt feleségének, könyvtárostársának, Süveges Ilonának a halálhíre. A sors mindkettőjüknek a váratlan és hirtelen halál kegyét engedélyezte.

A hatvanöt éves korában elhunyt Kovács József Dél-Szlovákiából, Palóccországból származott, paraszti sorból. A második világháborút követő felvidéki magyar exodus első hullámával, 1945-ben került át Ózdra, először ipari munkára. Az érdeklődő fiatalember csakhamar tudósítasokat kezdett írni a helyi sajtó számára. 1946-tól 1953-ig újságíróként működik.

Közben tanulni akar. A budapesti Pedagógiai Főiskolán három év alatt, 1953-ban könyvtárosi, majd ezt követően, 1953-tól már Budapesten, a Népkönyvtárban dolgozva, az egyetem bölcsészkarán középiskolai tanári oklevelet szerez.

1954-ben kerül – a beolvasó Népkönyvtári Központtal a Széchényi Könyvtárba, ahol kezdetben a Könyvfeldolgozó osztályon, később a Hírlaptárban dolgozik. Részt vesz a könyvtár házilapjának, az *OSZK Híradó*-nak az indításában.

1959 elején kerül Zircra, a Cisztercita Rend állami tulajdonba vett és műemlékkönyvtárként az OSZK keretébe utalt, nagyhírű gyűjteményébe. Jó ideig egyedül küzd a tengernyi feladattal. Itt veszi kezdetét az a máig tartó, most véget ért harminckét esztendő korszak, mely elhunyt barátunk életének legértelmesebb szakasza: a zirci könyvtár vezetése, az állami tulajdonba vett egyházi

könyvtár bemutatása egyre nagyobb számú, az utóbbi két évtizedben már évi sok tízezernyi látogatónak – külföldieknek és belföldieknek, belföldről főleg az ifjúságnak – a Zircre látogató gyerekek ezreinek. A kisváros – elsősorban könyvtára révén – a Balaton-parti kirándulók kedvelt programpontja lett. A változott rendeltetésű könyvtár így is küldetést teljesített.

Kovács zirci működésének első korszakában voltak a könyvtár sorsában nehéz szakaszok is. Mindenekelőtt a népkönyvtári szemlélet nyomán ide is behatoló állományapasztó törekvések, és ugyanakkor az új megjelenésű, gyűjtőkörileg idegen könyv- és folyóiratanyag beszerzése. Mégis, a gyűjteményből korábban kiiktatott könyvanyag egy részét később pótolták, az emitt idegen, tévesen beszerzett, nemegyszer népkönyvtári jellegű könyvek kiiktatását megkezdték.

A kezdő időszak nehézségei után Kovács József megtalálta könyvtári munkájában az egyéniségének leginkább megfelelő utat. Társadalmi megbízatásai súlyt biztosítottak a könyvtár számára. Megbecsült együttműködést épített ki azokkal az inézményekkel, melyeknek a könyvtár sorsához közük volt: az egy emelettel lejjebb működő múzeummal, a hatalmas rendházépület kezelését végző tanintézettel, a templom melletti szárnyban működő plébániával.

A zirci könyvtár legutóbbi két évtizedében egyre inkább a restitúció elve érvényesült. Kovács felismerte és érvényre juttatta azt a történeti szemléletet, mely korábbi munkájából hiányzott. Jobban megbecsülte a muzeális jelentőségű könyvanyagot, elkezdte a hely- és tájtörténeti kiadványok gyűjtését. Kis helyiségek átépítésével kialakított egy új „barokk” előadótermet, melyben a legkorábbi rendi könyvtár eredeti könyvanyagát az eredeti, műemléki értékű bútorokban, az eredeti szakrendben állította fel.

Gyakorlati érzéke és gazdasági-igazgatási ismeretei megkönnyítették számára a rekonstrukciós jellegű munkák szakértő szemmel tartását, irányítását. Évtizedekig küzdött – mindmáig – a rendházépület gombával fertőzött fafödemeinek a megmentéséért.

Milyen volt Kovács József, az ember? Erről elsősorban munkatársai tudnak vallani. Példamutató, szorgalommal, tanulással, önműveléssel magát fejlesztő, mindig szerény és zárkózott, a kollegialitásban mindig élen járó, minden munkában tevékenyen részt vevő munkatárs és barát.

Az Országos Széchényi Könyvtár vezetőinek és munkatársainak együttérző részvétét tolmácsolom halott kollégánk fiának és két leányának, és a könyvtár munkatársainak.

Pajkossy György
A temetésen elhangzott beszéd
1991. június 6.